

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح تمدید مهلت اجراء آزمایشی قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی و

انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸»

مقدمه

مطابق اصل ۸۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مجلس شورای اسلامی «در موارد ضروری می‌تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را با رعایت اصل ۷۲ به کمیسیون‌های داخلی خود تفویض کند». در این صورت قوانین مزبور در مدتی که مجلس تعیین می‌کند به صورت آزمایشی اجرا می‌شوند.

در اجرای اصل مورد اشاره، مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی مورخ ۱۳۷۵/۱۱/۲۸ اختیار تصویب لایحه شماره ۴۷۷۸-۱۳۷۳/۴/۱۹ دولت راجع به آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری را به کمیسیون قضایی و حقوقی تفویض نمود. لایحه مزبور سرانجام در جلسه روز یکشنبه ۱۳۷۷/۱۱/۷ به تصویب کمیسیون رسید و مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۷۸/۱/۲۲ با سه سال اجرای آزمایشی آن موافقت کرد. پس از رفع ایرادات شورای نگهبان در جلسه ۱۳۷۸/۶/۲۸ کمیسیون و تأیید نهایی آن از سوی شورا، متن نهایی در تاریخ ۱۳۷۸/۷/۱۸ در روزنامه رسمی شماره ۱۵۹۱۱ منتشر و مطابق ماده (۲) قانون مدنی در تاریخ ۱۳۷۸/۸/۴ لازم‌الاجرا گردید. از آنجاکه مهلت اجرای آزمایشی این لایحه در تاریخ ۱۳۸۱/۸/۴ منقضی می‌شد به موجب قانون «تمدید مهلت اجرای آزمایشی قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری» مصوب ۱۳۸۱/۷/۲۹ مهلت اجرای آن برای مدت یک سال دیگر تمدید شد. پس از آن نیز مهلت اجرای آزمایشی این قانون در تاریخ ۱۳۸۲/۷/۲۳ برای دو سال، در تاریخ ۱۳۸۴/۹/۱۳ مجدداً برای دو سال و در نهایت در تاریخ ۱۳۸۶/۹/۲۷ به مدت یک سال تمدید گردید. با توجه به انقضای مهلت اجرای آزمایشی این قانون طرحی برای تمدید اجرای آن تا پایان سال ۱۳۸۸ تقدیم مجلس شده است.

ارزیابی

تفویض اختیار تصویب قانون به کمیسیون‌های داخلی مجلس و اجازه اجرای موقت این قوانین در کشور سابقه‌ای طولانی دارد. از جمله این موارد در حوزه حقوق کیفری می‌توان به قانون اصول محاکمات جزایی مصوب ۱۲۹۱ و قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ اشاره کرد. لکن با توجه به اصل ۸۵ قانون اساسی که تصویب این قوانین را تنها «در موارد ضروری» مجاز دانسته است باید گفت تفویض اختیار تصویب قوانین به کمیسیون‌های داخلی امری است استثنایی و خلاف قاعده. افزون بر این قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری (مصوب ۱۳۷۸) بر مبنای مقررات قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب به تصویب رسیده است. با اصلاح قانون اخیر در سال ۱۳۸۱ که به قانون احیای دادرسی معروف شد مقررات این قانون نیز باید اصلاح گردد. به همین دلیل قوه قضائیه در سال‌های اخیر لایحه آیین دادرسی کیفری را تهیه و به دولت ارسال کرده است. این لایحه که اخیراً در مجلس اعلام وصول و با شماره (۲۷۰) ثبت شده، متضمن شش باب و حاوی اصول کلی و مقررات جزئی راجع به تعقیب و تحقیق و رسیدگی به وقایع جزایی است. بدیهی است با توجه به حجم مقررات این لایحه و در دستور قرار داشتن لوایح مهم دیگری چون لایحه مجازات اسلامی در کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی نمی‌توان انتظار داشت که این لایحه به زودی به تصویب برسد.

نتیجه‌گیری

به‌رغم مراتب و ملاحظات فوق در شرایط فعلی که مدت اجرای آزمایشی قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری منقضی شده و با عنایت به تبصره «۲» ماده (۱۶۸) آیین‌نامه داخلی مجلس که مقرر داشته «پس از انقضای زمان آزمایشی، این‌گونه قوانین اعتبار قانونی نخواهند داشت» ضروری است برای اعتبار بخشیدن به مقررات قانون مذکور و رفع خلأ قانونی در این زمینه «طرح تمدید مهلت اجرای آزمایشی قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸» هرچه سریع‌تر به تصویب برسد تا در زمان اجرای آزمایشی، فرصت تصویب لایحه آیین دادرسی کیفری جدید فراهم گردد.